

MINISTERIET FOR BØRN, LIGESTILLING,
INTEGRATION OG SOCIALE FORHOLD

4. april 2014

Opdateret notat om vandrende arbejdstageres rettigheder efter den lovgivning, der hører under Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold, spørgsmål 146 (EUU Alm. del)

I forlængelse af den tekniske gennemgang af vandrende arbejdstageres rettigheder til ydelser på Beskæftigelsesministeriets område, har Folketingets Europaudvalg anmodet om en lignende teknisk gennemgang på bl.a. Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forholds område (i det følgende benævnt MBLIS).

Notatet vedrører vandrende arbejdstagers rettigheder under MBLIS's ressort, og indeholder en gennemgang af regler, omfang og omkostninger for vandrende arbejdstagere i Danmark i perioden 2008-2012.

I det følgende redegøres i afsnit 1 for det relevante EU-regelsæt for vandrende arbejdstagere og EU/EØS-borgere samt borgere fra Schweiz adgang til ydelser. Herefter gennemgås i afsnit 2 regelgrundlaget for de enkelte ydelser sammen med opgørelser over antallet af modtagere og omkostninger herved for de enkelte ydelser under MBLIS's ressort.

1. Grundlæggende EU-regler

Danmark har med sit medlemskab af EU tilsluttet sig to grundlæggende retsakter, der har betydning for vandrende arbejdstageres ret til ydelser:

- Forordningen om arbejdskraftens frie bevægelighed i EU (forordning 492/11), der bl.a. fastlår, at vandrende EU/EØS-arbejdstagere har ret til samme sociale fordele som danske arbejdstagere.
- Forordningen om koordination af EU-landenes sociale sikringsordninger (forordning 883/04), der fastslår et ligebehandlingsprincip og har betydning for muligheden for at eksportere ydelser og forpligtelsen til at medregne beskæftigelsesperioder mv. fra andre EU-lande.

De samme regler og principper, som regulerer disse forhold, gælder også for EØS-landene (Island, Lichtenstein, Norge) og for Schweiz.

1.1. Arbejdskraftens frie bevægelighed

Arbejdskraftens frie bevægelighed (forordning 492/11) giver vandrende EU/EØS-arbejdstagere samt borgere fra Schweiz ret til samme sociale og skattemæssige fordele som indenlandske (fastboende) arbejdstagere. Heraf følger bl.a. ret til adgang til sociale ydelser. Baggrunden for dette er primært et ønske om at sikre borgere i EU/EØS-landene samt Schweiz reelle muligheder for at bevæge sig mellem landene uden at risikere at havne i et retstomt rum med hensyn til retten til sociale ydelser.

1.2. Koordination af sociale sikringsydelser

Forordning om koordination af sociale sikringsydelser (forordning 883/04) koordinerer EU-landenes regler om social sikring for personer, der udnytter retten til fri bevægelighed. Der er ikke tale om en harmonisering af reglerne. Der er ikke krav i EU-retten om, at de enkelte ydelser skal indrettes eller finansieres på en bestemt måde.

Det er til gengæld et grundlæggende krav, at man som borger i EU/EØS og Schweiz ikke må miste ret til ydelser ved at bevæge sig mellem EU/EØS-landene, og der er krav om ligebehandling.

En kontantydelse kan i EU-rettens forstand have karakter af en social fordel eller det mere snævre begreb en social sikringsydelse. Alle ydelserne er sociale fordele, men kun sociale sikringsydelser er omfattet af de detaljerede og bindende koordineringsregler i forordning 883/2004.

1.2.1. Sociale fordele

Efter EU-Domstolens praksis skal en social fordel fortolkes bredt, og begrebet omfatter bl.a. børnepasning, kontanthjælp og SU mv. Sociale fordele har alle vandrende arbejdstagere (og selvstændige) og deres familiemedlemmer ret til.

1.2.2. Sociale sikringsydelser

Social pension og børnetilskud er eksempler på sociale sikringsydelser. En ydelse kan anses for en social sikringsydelse, såfremt den tildeles uden nogen individuel og skønsmæssig bedømmelse af personlige behov, men efter lovbestemte kriterier. Det forudsættes samtidig, at den vedrører én af de sikringsgrene, der udtrykkeligt er anført i forordning 883. Koordineringen af sociale sikringsydelser har sin egen hjemmel i EU-traktaten, og området har været reguleret siden 1958 med forordning nr. 3 og 4.

Forordning 883/04 koordinerer følgende sociale sikringsydelser:

- ydelser i anledning af sygdom og moderskab (sygehjælp og syge- og barseldagpenge),
- ydelser ved invaliditet, herunder ydelser, der tager sigte på at bevare eller forbedre erhvervsevnen (pension og revalidering),
- ydelser ved alderdom (pension),
- ydelser til efterladte (pension),
- ydelser i anledning af arbejdsulykker og erhvervssygdomme,
- ydelser ved dødsfald (begravelseshjælp),
- ydelser ved arbejdsløshed,
- efterløn,

- familieydelser.

Kontanthjælp og SU betegnes som en social fordel, men ydelserne er ikke sociale sikringsydelser, og de er dermed heller ikke omfattet af koordineringsreglerne i forordning 883/04.

Forordning 883/04, der både gælder for erhvervsaktive og ikke-erhvervsaktive EU/EØS – borgere samt borgere fra Schweiz, og deres familiemedlemmer, uanset nationalitet, hviler på følgende grundlæggende hovedprincipper, som er blevet lagt til grund i en omfattende praksis fra EU-Domstolen:

Ligebehandlingsprincippet

Ligebehandlingsprincippet sikrer, at statsborgere i en medlemsstat i relation til adgangen til de (ovenfor nævnte) sociale sikringsydelser stilles lige med statsborgere i den medlemsstat, i hvilken de er bosat eller beskæftiget. Det gælder omvendt også, at de skal bidrage til de ordninger, de er dækket af. Forordningen medfører derfor, at et eventuelt krav om statsborgerskab i de nationale sikringslovgivninger ikke kan gøres gældende over for de personer, der er omfattet af forordningen.

Ligebehandlingsprincippet indebærer et forbud mod både direkte og indirekte diskrimination, f.eks. ved at opstille tildelingskriterier, som uanset at disse formelt fremstår som neutrale, reelt gør det lettere for statens egne statsborgere at opfylde dem end for andre EU/EØS-borgere og borgere fra Schweiz.

Sammenlægningsprincippet

Sammenlægningsprincippet sikrer, at personer ikke mister rettigheder, fordi de flytter til en anden medlemsstat eller får arbejde i en anden medlemsstat. Sammenlægningsprincippet anvendes både ved åbning af ret til ydelser og ved beregning af ydelser.

Sammenlægningsprincippet bidrager dermed til at sikre, at en familie ikke havner i en situation, hvor ydelser fra fraflytningslandet ophører, samtidig med at der ikke er adgang til ydelser i det nye land.

Sammenlægning for at erhverve ret til en ydelse medfører, at hvor et lands lovgivning indeholder bestemmelser om, at en person skal være forsikret eller beskæftiget i en vis tid, inden den pågældende kan opnå ret til ydelser, skal der, ved afgørelsen af om disse betingelser er opfyldt, tages hensyn til pågældendes bopæls-, forsikrings- eller beskæftigelsesperioder (kvalifikationsperiode) i en anden medlemsstat.

Eksportabilitetsprincippet

Eksportabilitetsprincippet indebærer, at kontantydelser, som er social sikring, kan udbetales overalt inden for EU/EØS samt Schweiz. Dette har fx relevans for pensionister, som tager ophold i en anden medlemsstat. Reglen om eksport sikrer, at de kan få udbetalt deres optjente pension, uanset i hvilket EU/EØS-land eller Schweiz de tager ophold.

Eksportabilitetsprincippet beskytter erhvervede rettigheder og sikrer mod indtægtstab som følge af flytning til eller ophold i en anden medlemsstat end den, hvorfra ydelsen udredes.

Pro rata temporis-princippet

Pro rata temporis-princippet giver den berettigede ret til en forholdsmæssig ydelse, hvis pågældende - fordi han eller hun skifter arbejdssted - ikke har nået at optjene tilstrækkelige rettigheder til at kunne få en fuld ydelse.

Princippet anvendelse er hovedsageligt begrænset til pensioner, idet idéen er, at en person, som arbejder successivt i flere lande indtil pensionsalderen indtræder, kan optjene brøkpensioner i de enkelte EU/EØS lande eller Schweiz. Dette princip sikrer sammenholdt med eksportabilitetsprincippet, at en pensionist kan sammenstykke sin pension fra de medlemsstater, i hvilke pågældende har optjent rettigheder og efterfølgende få den således sammenstykkede pension udbetalt overalt i EU/EØS-området eller i Schweiz.

2. Adgang til de enkelte ydelser

EU/EØS - borgere eller borgere fra Schweiz adgang til de forskellige ydelser under MBLIS's område er som udgangspunkt de samme som for danske statsborgere. Eksempelvis gælder for retten til folkepension, at den enkelte person skal have boet eller været beskæftiget her i riget i mindst 3 år.

Det følger af forordning 883/04, at en person alene kan være omfattet af lovgivningen om social sikring i én medlemsstat (lovvalg). Dette betyder også, at det er al lovgivning om social sikring, der henføres til denne medlemsstat. Dette indebærer endvidere, at retten til ydelser i det enkelte medlemsland er betinget af, at personen opfylder betingelserne i medlemsstatens nationale lovgivning for ret til ydelser.

I det følgende afsnit er der for ydelserne under ministeriets område en opgørelse over det skønnede antal EU/EØS – borgere samt borgere fra Schweiz, der modtager de forskellige ydelser. For hver af ydelserne er der skøn over antallet af EU/EØS-borgere samt borgere fra Schweiz, der modtager ydelsen i 2008-2012. Der er tale om skønnet antal helårspersoner, der modtager ydelserne og der kan følges flere personer, der har modtaget ydelsen i en kortere periode i løbet af et kalenderår. Grundlaget for skønnene er lovmodellens årlige modelbefolkninger.

Det bemærkes, at alle EU/EØS-borgere samt borgere fra Schweiz, der har bopæl i Danmark, indgår i datagrundlaget. Opgørelserne omfatter dermed EU/EØS-statsborgere samt borgere fra Schweiz, der enten kan være født og opvokset i Danmark eller som blot har boet i Danmark et kortere antal år. Statsborgerskabet er opgjort ultimo året.

2.1. Folkepension

Overordnet formål med ydelsen

Folkepension er en varig forsørgelsesydelse, der udbetales til personer, som har nået folkepensionsalderen. Folkepension sikrer personer over pensionsalderen et løbende forsørgelsesgrundlag.

Folkepensionen består af et grundbeløb og et pensionstillæg. Der kan endvidere ydes supplerende pensionsydelse (ældrecheck). Folkepensionister har herudover mulighed for at søge om forskellige udgiftsbestemte tillæg (personligt tillæg, helbredstillæg, petroleumstillæg og varmetillæg) efter lov om social pension. Disse tillæg er ikke omfattet af lovens optjeningsregler.

Kriterier der lægger sig til ophold, bopæl, statsborgerskab og lignende

En person skal være dansk statsborger og have fast bopæl i Danmark for at være berettiget til folkepension. Personen skal desuden have haft fast bopæl her i riget i 3 år mellem det fyldte 15. år og folkepensionsalderen. Der gælder dog en række undtagelser herfor, jf. nedenfor.

Dansk indfødsret

Kravet om dansk statsborgerskab er bl.a. fraveget for personer omfattet af EF-forordning 883/2004.

Bopæl i Danmark

Bopælskravet betyder, at pensionister som hovedregel skal have bopæl i Danmark både på det tidspunkt, hvor personen får tilkendt pension og ved udbetaling af pensionen. Kravet om fast bopæl i Danmark er bl.a. fraveget for personer omfattet af EF-forordning 883/04.

Mindst 3 års bopæl

Kravet om mindst 3 års bopæl i Danmark er bl.a. fraveget for personer, der er omfattet af EF-forordning 883/04, som kan nøjes med 1 års beskæftigelse eller bopæl i Danmark, som følge af muligheden for at sammenlægge med optjeningsperioder fra andre lande (det gælder ikke visse personer, der aldrig har været erhvervsaktiv i et medlemsland, bortset fra studerende og familiemedlemmer). Det skal bemærkes, at reglen om et års ophold i Danmark for åbning af ret til pension fremgår direkte af forordningen og gælder alene for pensions-optjening og ikke andre sikringsydelser.

Borgere i EU/EØS-lande og Schweiz med ophold i et andet EU/EØS-land og Schweiz får udbetalt den danske pension med samme beløb, som udbetales under bopæl i Danmark.

Optjeningsprincippet

Pensionens størrelse afhænger af bopælstiden, det vil sige, hvor mange år modtageren har haft fast bopæl her i riget eller har haft hyre på dansk skib i optjeningsperioden.

Fuld folkepension er betinget af 40 års bopæl her i riget i perioden fra det 15. år til folkepensionsalderen (65 år i dag). Ved en kortere bopælsperiode fastsættes

folkepensionen efter forholdet mellem bopælsperioden og 40 år (brøkpension eller pro rata pension). Førtidspensionister, der overgår til folkepension, får beregnet folkepensionen efter samme brøk som deres hidtidige førtidspension har været fastsat efter.

For personer, der er omfattet af forordning 883/2004 ligestilles beskæftigelse i Danmark med bopæl i landet. Det betyder, at en person, der fx bor i Tyskland, men arbejder i Danmark, optjener ret til pension i Danmark.

Personer, der tilflytter Danmark, og som allerede er tillagt en social pension efter forordning 883/2004's regler fra et andet EU/EØS – land eller Schweiz, optjener ikke yderligere social pension fra Danmark.

Brug af ydelsen

I 2012 modtog knap 966.000 personer folkepension i Danmark. EU/EØS-statsborgere eller statsborgere fra Schweiz udgjorde cirka 9.000 pensionister, hvoraf godt 330 var statsborgere fra EU-10 lande. Dermed vurderes det, at der i forhold til 2008 har været en stigning på godt 2.200 EU/EØS statsborgere og statsborgere fra Schweiz samt godt 130 statsborgere fra EU-10 lande.

Tabel 1a. Antal modtagere af folkepension (bosiddende i Danmark)

Antal (helårspersoner)	2008	2009	2010	2011	2012
EU/EØS/Schweiz i alt	6.759	7.368	7.836	8.403	8.986
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,80	0,85	0,87	0,90	0,93
Heraf EU-10 ¹	200	253	275	295	335
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03
3. lande/uoplyst	6.854	7.130	7.581	7.830	8.255
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,81	0,82	0,84	0,84	0,85
Danske modtagere	835.387	855.502	885.487	915.906	948.302
Udenlandske modtagere	13.613	14.498	15.417	16.233	17.241
Alle modtagere	849.000	870.000	900.904	932.139	965.544

1. EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Kilde: Lovmodelberegninger på en stikprøve på 33 pct. af befolkningen

De samlede offentlige udgifter i 2012 til folkepensionister i Danmark var godt 106,2 mia. kr. (2012-PL). Det skønnes, at udgifterne til ikke-danske EU/EØS-statsborgere samt statsborgere fra Schweiz i Danmark udgjorde 781 mio. kr., hvoraf 23 mio. kr. var udgifter til statsborgere fra EU-10 lande. Disse tal er vokset fra hhv. 582 mio. kr. og 14 mio. kr. i 2008.

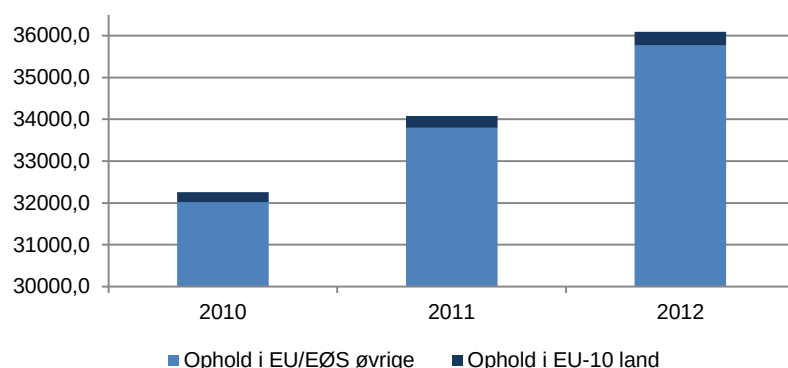
Tabel 1b. Udbetalt folkepension (bosiddende i Danmark)

Mio. kr. (2012-niveau)	2008	2009	2010	2011	2012
EU/EØS/Schweiz i alt	582	631	682	732	781
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,62	0,66	0,68	0,71	0,73
Heraf EU-10 ¹	14	17	20	20	23
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
3. lande/uoplyst	661	684	733	756	908
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,71	0,71	0,73	0,73	0,85
Danske modtagere	92.205	94.607	98.644	101.721	104.560
Udenlandske modtagere	1.243	1.315	1.415	1.488	1.689
Alle modtagere	93.448	95.922	100.059	103.209	106.249

1. EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Anm.: Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Inkl. den supplerende pensionsydelse

Kilde: Lovmodelberegninger på en stikprøve på 33 pct. af befolkningen

Figur 1 Antal modtagere af folkepension i udlandet med ophold i et EU/EØS-land eller Schweiz

Note: EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Anm.: Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Opgørelsen indeholder såvel danske som ikke-danske statsborgere, der modtager dansk folkepension i udlandet

Kilde: Udbetaling Danmark

I 2012 var der cirka 36.000 pensionister – både danske og udenlandske statsborgere -med ophold i et andet EU/EØS land eller Schweiz, der modtog dansk folkepension. Heraf godt 300 pensionister i et EU-10 land. Hovedparten af de pensionister, der modtager folkepension i udlandet, opholder sig enten i Sverige, Norge, Tyskland eller i Spanien, jf. nedenstående tabel.

Tabel 1c. Antal modtagere af folkepension i udlandet - i procent i forhold til opholdsland i 2012

Land	Pct.	Land	Pct.
Belgien	0,6	Malta	0,1
Bulgarien	0,1	Norge	11,9

Cypern	0,1	Polen	0,3
Estland	0,1	Portugal	0,4
Finland	0,8	Rumænien	0,1
Frankrig	5,3	Slovakiet	0,1
Grækenland	0,5	Slovenien	0,1
Holland	1,5	Spanien	8,8
Irland	0,2	Storbritannien	5,5
Island	0,5	Sverige	28,7
Italien	1,2	Tjekkiet	0,1
Letland	0,1	Tyskland	12,6
Liechtenstein	0,1	Ungarn	0,1
Litauen	0,1	Østrig	0,8
Luxembourg	0,4	Schweiz	2,2

Anm.: Procentfordelt i forhold til samtlige modtagere af folkepension i udland.
Kilde: det
Udbetaling Danmark

Den supplerende pensionsydelse

Folkepensionen består af et grundbeløb, et pensionstillæg og den supplerende pensionsydelse (ældrechecken).

Folkepensionister, som inden den 1. januar i det pågældende år er berettiget til folkepension, får i januar måned uden ansøgning udbetalt en supplerende pensionsydelse, hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt.

Retten til den supplerende pensionsydelse er bl.a. betinget af, at pensionistens og en eventuel ægtefælles eller samlevers samlede likvide formue ikke overstiger en formuegrænse på 80.300 kr. pr. 1. januar i det pågældende år.

Den supplerende pensionsydelse udgør 16.200 kr. Ydelsen nedsættes, hvis pensionisten og dennes ægtefælle eller samlever har supplerende indkomster, der overstiger fastsatte beløb. Den supplerende pensionsydelse udbetales efter størrelsen af pensionistens personlige tillægsprocent.

Den personlige tillægsprocent for en enlig folkepensionist fastsættes til 100, hvis pensionisten har supplerende indkomster på mindre end 19.100 kr. årligt. For hver 474 kr. pensionistens indkomst overstiger 19.100 kr. nedsættes den personlige tillægsprocent med 1. Ved en supplerende indkomst på mindst 66.500 kr. årligt er den personlige tillægsprocent 0, og dermed er ældrechecken bortreguleret.

Hvis pensionisten ikke har optjent ret til en fuld folkepension, men alene en brøkpension, nedsættes den beregnede supplerende pensionsydelse i forhold til den fastsatte brøk.

De ovenfor nævnte tal, er gældende satser for 2014.

Efter lov om social pension er der ikke ret til den supplerende pensionsydelse ved bopæl i udlandet.

Efter EU-forordning 883/04 kan den supplerende pensionsydelse dog udbetales til pensionister, der modtager dansk folkepension ved bopæl i et andet EU/EØS-land eller Schweiz. Ved bopæl i et andet EU/EØS-land eller Schweiz skal der indgives ansøgning om den supplerende pensionsydelse til Udbetaling Danmark.

Brug af den supplerende pensionsydelse

Tabel 1d. Antal modtagere af ældrechecken (bosiddende i Danmark)					
Antal pensionister	2008	2009	2010	2011	2012
EU/EØS/Schweiz i alt	1.900	2.100	2.500	2.500	2.900
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,9	0,9	1,0	1,0	1,1
Heraf EU-10 ¹	130	170	210	220	240
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3. lande/uoplyst	4.700	5.200	5.700	5.800	6.000
- som andel af alle modtagere (pct.)	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Danske modtagere	199.500	220.600	239.800	246.000	252.400
Udenlandske modtagere	6.600	7.300	8.200	8.300	8.900
Alle modtagere	206.100	227.900	248.000	254.300	261.300
1.	EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn				
Anm.:	Skøn på baggrund af målgruppen for ældrechecksmodtagere				
Kilde:	Lovmodelberegninger på en stikprøve på 33 pct. af befolkningen og KMD data				

I 2012 modtog godt 260.000 folkepensionister den supplerende pensionsydelse i Danmark og de samlede offentlige udgifter hertil var cirka 2,4 mia. kr. (2012-pl.). Af de godt 260.000 ældrechecksmodtagere i 2012 udgjorde statsborgere fra andre EU/EØS lande eller Schweiz end Danmark 1,1 pct., svarende til knap 2.900 ældrechecksmodtagere. Heraf var cirka 240 statsborgere fra EU-10 lande. Dette er en stigning i forhold til 2008 på i alt cirka 1.000 pensionister fra andre EU/EØS lande eller Schweiz, herunder knap 110 fra EU-10 lande. Procentuelt har gruppen af modtagere dog været forholdsvis konstant over den 5-årige periode.

Tabel 1e. Gennemsnitlig brøk-optjening for modtagere af ældrechecken i forhold til statsborgerskab (bosiddende i Danmark)					
Brøk-optjening ud af 40 år	2008	2009	2010	2011	2012
Danske modtagere	40	40	40	40	40
EU-10 ¹	21	21	22	22	22
Øvrige EU/EØS/Schweiz	30	30	30	30	30
3. lande	32	32	32	32	32
1.	EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn				
Note:					

Den fulde ældrecheck udgjorde for årene 2008, 2009, 2010, 2011 og 2012 hhv. 7.800 kr., 10.300 kr., 10.700 kr., 10.900 kr. og 11.200 kr. (løbende pl.). 1/40-brøk af den fulde ældrecheck for samme årrække udgjorde dermed hhv. 195 kr., 258 kr., 268 kr., 273 kr. og 280 kr. Skøn på baggrund af målgruppen for ældrechecksmodtagere Lovmodelberegninger på en stikprøve på 33 pct. af befolkningen

For at få udbetalt den fulde folkepension, herunder ældrechecken, skal man have boet i Danmark i 40 år i optjeningsperioden fra det fyldte 15 år til folkepensionsalderen. Har man boet i Danmark i kortere tid, nedsættes pensionen svarende til forholdet mellem bopælstiden og de 40 år, dvs. i henhold til pensionistens brøk-optjening.

Modtagere af ældrechecken i Danmark, som er ikke-danske statsborgere, får som følge af deres brøk-optjening i gennemsnit en lavere ældrecheck, jf. ovenstående tabel. Heraf fremgår det, at ældrechecksmodtagere med et EU-10 statsborgerskab i gennemsnit har en brøk-optjening på godt 20 ud af 40 år, og at statsborgere fra de øvrige EU/EØS lande eller Schweiz i gennemsnit har en brøk-optjening på cirka 30 ud af 40 år.

Tabel 1f. Antal modtagere af ældrechecken i forhold til opholdsland (Pensionister i udlandet)

Antal pensionister	2008	2009 ²	2010	2011	2012
EU-10 lande ¹	22	-	50	64	89
Øvrige EU/EØS/Schweiz	1.699	-	2.444	2.791	2.886
EU/EØS i alt	1.721	-	2.494	2.855	2.975

1. EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien,
2. Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Anm.: Data for 2009 er mangelfulde og fremgår derfor ikke i opgørelsen
Opgørelsen indeholder såvel danske som ikke-danske statsborgere, der modtager dansk folkepension i udlandet

Kilde: Udbetaling Danmark

Tabel 1g. Udbetalt ældrecheck i forhold til opholdsland (Pensionister i udlandet)

Mio. kr. (2012-niveau)	2008	2009 ²	2010	2011	2012
EU-10 lande ¹	0,1	-	0,3	0,4	0,6
Øvrige EU/EØS/Schweiz	7,4	-	13,2	14,8	15,4
EU/EØS/Schweiz i alt	7,5	-	13,5	15,2	16,0

1. EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien,
2. Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Anm.: Data for 2009 er mangelfulde og fremgår derfor ikke i opgørelsen

Kilde: Opgørelsen indeholder såvel danske som ikke-danske statsborgere, der modtager dansk folkepension i udlandet
Udbetaling Danmark

Tabel 1f og 1g viser hhv. udviklingen i antal modtagere af ældrechecken og det udbetalte beløb til pensionister i udlandet, både danske og udenlandske statsborgere. Det fremgår heraf, at der i alt var knap 3.000 pensionister med ophold i et andet EU/EØS land eller Schweiz, der modtog den supplerende pensions-

ydelse i 2012. Heraf 89 pensionister i EU-10 lande og knap 2.900 pensionister i et af de øvrige EU/EØS lande samt Schweiz. De samlede offentlige udgifter hertil var 16,0 mio. kr., heraf 0,6 mio. kr. til ældrechecksmodtagere i EU-10 lande (2012-pl.).

Fra 2008 til 2012 har der været en stigning på cirka 1.250 ældrechecksmodtagere med ophold i et andet EU/EØS land og Schweiz. Denne udvikling afspejler en generel udvikling i antallet af pensionister, der får udbetalt deres folkepension i udlandet.

2.2. Førtidspension

Overordnet formål med ydelsen

Førtidspensionen skal sikre personer, der ikke kan arbejde på grund af en varig og væsentlig nedsat arbejdsevne, et forsørgelsesgrundlag frem til folkepensionsalderen.

For at få førtidspension, skal personens arbejdsevne være varigt nedsat i et sådant omfang, at den pågældende, uanset mulighederne for støtte efter den sociale eller anden lovgivning, herunder beskæftigelse i fleksjob, ikke vil være i stand til at blive selvforsørgende ved indtægtsgivende arbejde. Personer under 40 år kan ikke tilkendes førtidspension, med mindre det er helt åbenbart, at arbejdsevnen ikke kan forbedres.

Kriterier der lægger sig til ophold, bopæl, statsborgerskab og lignende.

En person skal have dansk indfødsret og fast bopæl i Danmark for at være berettiget til førtidspension. Personen skal desuden have haft fast bopæl her i riget i 3 år mellem det fyldte 15. år og folkepensionsalderen. Der gælder dog en række undtagelser herfra.

Dansk indfødsret

Kravet om dansk indfødsret er bl.a. fraveget for personer omfattet af EF-forordning 883/2004

Bopæl i Danmark

Bopælskravet betyder, at pensionister som hovedregel skal have bopæl i Danmark både på det tidspunkt, hvor personen får tilkendt pension, og ved udbetaling af pensionen. Kravet om fast bopæl i Danmark er bl.a. fraveget for personer omfattet af EF-forordning 883/04.

Mindst 3 års bopæl

Kravet om mindst 3 års bopæl i Danmark er bl.a. fraveget for personer, der er omfattet af EF-forordning 883/04, som kan nøjes med 1 års beskæftigelse eller bopæl i Danmark som følge af muligheden for at sammenlægge med optjeningsperioder fra andre lande (det gælder ikke visse personer, der aldrig har været erhvervsaktiv i et medlemsland, bortset fra studerende og familiemedlemmer).

Optjeningsprincippet

Pensionens størrelse afhænger af bopælstiden, dvs. af, hvor mange år modtageren har haft fast bopæl her i riget eller har haft hyre på dansk skib i optjenings-

perioden. Optjeningsperioden for førtidspensionister begynder ved det fyldte 15. år og slutter på det tidspunkt, hvorfra der ydes førtidspension. Personen skal have boet her i riget i mindst 4/5 af optjeningsperioden. Hvis bopælstiden er mindre, fastsættes en brøkpension, der svarer til forholdet mellem bopælstiden og 4/5 af optjeningsperioden.

For personer omfattet af EF-forordning 883/2004 ligestilles beskæftigelse i Danmark med bopæl.

Personer, der tilflytter Danmark, og som allerede er tillagt en social pension efter forordning 883/2004's regler fra et andet EU/EØS – land og Schweiz, optjener ikke yderligere social pension fra Danmark. Statsborgere fra EU/EØS-lande og Schweiz med ophold i et andet EU/EØS-land og Schweiz får udbetalt førtidspensionen med samme beløb, som udbetales under bopæl i Danmark.

Brug af ydelsen

I 2012 var der knap 240.000 førtidspensionister i Danmark, og de samlede offentlige udgifter var godt 41,3 mia. kr. (2012-pl).

De herboende førtidspensionister med et ikke-dansk EU/EØS-statsborgerskab eller statsborgerskab i Schweiz er steget en smule over de seneste 5 år, nemlig fra 2.214 i 2008 til 2.380 personer i 2012. Der har altså været om en stigning på 7,5 procent i den nævnte periode, mens antallet af førtidspensionister med et dansk statsborgerskab er faldet med ½ procent fra 223.620 til 222.439 modtagere.

Tabel 2a. Antal modtagere af førtidspension (bosiddende i Danmark)

Antal (helårspersoner)	2008	2009	2010	2011	2012
EU/EØS/Schweiz i alt	2.214	2.272	2.325	2.370	2.380
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,93	0,95	0,97	0,98	0,99
Heraf EU-10 ¹	287	312	325	352	375
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,12	0,13	0,14	0,15	0,16
3. lande/uoplyst	10.985	12.198	13.337	14.218	14.730
- som andel af alle modtagere (pct.)	5	5	6	6	6
Danske modtagere	223.620	224.141	225.060	224.294	222.439
Udenlandske modtagere	13.200	14.470	15.662	16.588	17.110
Alle modtagere	236.820	238.611	240.722	240.882	239.549

1. EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Kilde: Lovmodelberegninger på en stikprøve på 33 pct. af befolkningen

Den største stigning i antallet af førtidspensionister med udenlandsk statsborgerskab ses blandt 3. lande/uoplyst. Denne gruppe omfatter i 2012 med 14.730 modtagere i alt 3.745 flere pensionister (+34,1 pct.) sammenlignet med 2008. Denne gruppe tegner sig for 6,15 procent af samtlige førtidspensionister i Danmark.

Der er kun tale om en lille stigning i antal modtagere med EU/EØS-statsborgerskab eller statsborgerskab i Schweiz, og i absolutte tal er der tale om en meget beskedne stigning. Den største del af disse ses komme fra EU10-landene, hvor der er kommet knap 100 flere.

Ser man på herboende personer med EU/EØS-statsborgerskaber eller statsborgerskab fra Schweiz, er der $\frac{3}{4}$ procent af modtagerne og målt på udgiften 1 procent af den samlede modtagerkreds i 2012, jf. tabellerne 2a og 2b.

Tabel 2b. Udbetalt førtidspension (bosiddende i Danmark)

Mio. kr. (2012-niveau)	2008	2009	2010	2011	2012
EU/EØS/Schweiz i alt	286	295	306	311	306
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,71	0,73	0,74	0,74	0,74
Heraf EU-10 ¹	36	39	40	43	45
- som andel af alle modtagere (pct.)	0,09	0,1	0,1	0,1	0,11
3. lande/uoplyst	1.725	1.923	2.121	2.262	2.335
- som andel af alle modtagere (pct.)	4,31	4,74	5,12	5,41	5,66
Danske modtagere	38.033	38.362	39.012	39.266	38.618
Udenlandske modtagere	2.010	2.218	2.427	2.573	2.642
Alle modtagere	40.043	40.580	41.439	41.839	41.260

1. EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Kilde: Lovmodelberegninger på en stikprøve på 33 pct. af befolkningen

Konklusion

Set for alle udenlandske EU/EØS-statsborgere og statsborgere fra Schweiz under ét ligger stigningen i antallet af førtidspensionister på stort set samme niveau, som stigningen i antallet af beskæftigede med de samme statsborgerskaber. Ifølge Beskæftigelsesministeriets opgørelser steg antallet af beskæftigede udenlandske EU/EØS-statsborgere i Danmark og statsborgere fra Schweiz (incl. pendlere) med ca. 7 pct. fra 2008 til 2012. Antallet af EU/EØS-førtidspensionister og førtidspensionister fra Schweiz steg i samme periode med 7,5 pct.

Udviklingen i antallet af førtidspensionister med andet EU/EØS-statsborgerskab end dansk og statsborgerskab i Schweiz, forekommer på den baggrund ikke at være markant.

2.3. Børnetilskud

Overordnet formål med ydelsen

Børnetilskud tilkommer barnet og udbetales som hovedregel til moderen.

Udbetaling af ydelser efter reglerne om børnetilskud har til formål at udjævne forskelle i børnefamiliers økonomiske muligheder.

Generelle kriterier i forhold til adgang til ydelsen

De væsentligste ydelser efter børnetilskudsloven er:

- Ordinært børnetilskud til børn af enlige forsørgere og af forældre, der begge modtager folkepension (eller førtidspension efter ordningen fra før 1. januar 2003);
- Ekstra børnetilskud, der sammen med det ordinære børnetilskud ydes til enlige forsørgere, der har barnet hos sig;
- Særligt børnetilskud, der bl.a. ydes, hvis kun den ene eller ingen af forældrene lever, hvis faderskabet ikke kan fastslås, eller hvis den ene eller begge forældre modtager folkepension (eller førtidspension efter ordningen fra før 1. januar 2003).

Desuden findes en række specielle børnetilskudsudbetalinger i form af flerbørnstilskud, adoptionstilskud og særligt børnetilskud til uddannelsessøgende forældre.

Øvrige kriterier der lægger sig til ophold, bopæl, statsborgerskab og lignende.

Barnet eller den, der skal have børnetilskud udbetalt, skal have dansk indfødsret eller have haft fast bopæl her i landet i 1 år (for ordinært og ekstra børnetilskud, flerbørnstilskud og adoptionstilskud) eller 3 år (for særligt børnetilskud). Modtageren skal endvidere have fast bopæl i Danmark. Barnet skal som udgangspunkt opholde sig i Danmark, og barnet må ikke være forsørget af det offentlige eller have indgået ægteskab.

Endvidere er der pr. 1. januar 2012 indført et optjeningsprincip for retten til børnetilskud. Optjeningsprincippet medfører, at mindst en af de personer, der har forsørgelsespligten over for barnet, skal have haft bopæl eller beskæftigelse her i landet i mindst 2 år inden for de seneste 10 år forud for den periode, som udbetalingen vedrører, for at der er ret til fuldt børnetilskud. Hvis kravet om en to-årsperiode inden for de seneste 10 år ikke er opfyldt, vil ydelsen blive udbetalt med et forholdsmæssigt beløb.

Kravene om indfødsret, bopæl og ophold gælder ikke for personer fra EU/EØS-lande og Schweiz og deres familiemedlemmer, når disse er omfattet af forordning 883/04

Disse personer har således ret til børnetilskud uden forudgående bopælstid, ligesom de kan have ret til børnetilskud, mens de eller deres familiemedlemmer og børn opholder sig eller bor i et andet EU/EØS-land eller Schweiz. Disse personer har endvidere ret til at sammenlægge bopæls- og beskæftigelsesperioder fra andre EU/EØS-lande og Schweiz ved opgørelsen af optjeningsperioden på 2 år efter optjeningsprincippet.

Kravet om fast bopæl og kravet om forudgående bopælstid i Danmark kan herudover være fraveget i en række andre tilfælde, f.eks. hvis en person har ret til at modtage dansk folkepension under bopæl i et andet EU/EØS-land eller Schweiz.

Brug af ydelsen

Blandt ikke-danske EU/EØS-statsborgere eller statsborgere fra Schweiz bosiddende i Danmark var der i 2012 cirka 3.500 modtagere af det almindelige børnetilskud til enlige, og det var 300 flere end i 2008 (+9,4 pct.). Antallet af EU10-borgere, der modtager børnetilskuddet, tegner sig for hele stigningen på 300 modtagere, jf. tabel 3a.

Tabel 3a. Antal modtagere af børnetilskud (herboende EU/EØS-borgere)

Antal (helårspersoner)	2008	2009	2010	2011	2012
EU-10 ¹	700	900	1.000	1.600	1.000
Øvrige EU/EØS/Schweiz	2.500	2.300	2.600	2.300	2.500
EU/EØS/Schweiz i alt	3.200	3.200	3.600	3.900	3.500

1. EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Kilde: Lovmodelberegninger på en stikprøve på 33 pct. af befolkningen

Børnetilskud kan kun udbetales til modtagere med bopæl i et andet EU/EØS-land eller i Schweiz, hvis modtageren har arbejde i Danmark, eller der udbetales social pension fra Danmark.

Udbetaling Danmark har nu oplyst, at der udbetales børnetilskud til ca. 100 borgere, som har et udenlandsk statsborgerskab, og bor i et andet EU/EØS-land eller Schweiz. Det kan fx være enlige forsørgere, som er svenske statsborgere og bor i Sverige, men arbejder i Danmark. Derudover er der ca. 300 danske statsborgere, der bor i et andet EU/EØS-land eller Schweiz, og som modtager børnetilskud. Udbetaling af børnetilskud til borgere fra andre EU-lande eller Schweiz, som ikke bor i Danmark, er således yderst begrænset.

Det er ikke muligt at skønne tilstrækkeligt kvalificeret over tilgangen af modtagere i udlandet over den omhandlede 5-års periode, idet Udbetaling Danmark først overtog myndighedsansvaret 1. oktober 2012.

Udbetalingerne af almindeligt børnetilskud til enlige (ordinært og ekstraordinært) fremgår af tabel 3b, der omfatter alle modtagere, der er bosiddende i Danmark uanset statsborgerskab.

Tabel 3b. Udbetalt almindeligt børnetilskud (bosiddende i Danmark)

Mio. kr. (2012-niveau)	2008	2009	2010	2011	2012
EU/EØS/Schweiz i alt	45	50	52	59	47
- som andel af alle modtagere (pct.)	1,9	2,1	2,2	2,6	2,1
Heraf EU-10 ¹	12	13	15	21	14
- Som andel af alle modtagere (pct.)	0,5	0,5	0,6	0,9	0,6
3. lande/uoplyst	150	178	193	165	164
- Som andel af alle modtagere (pct.)	6	7	8	7	7
Danske modtagere	2.208	2.160	2.103	2.062	2.019
Udenlandske modtagere	195	228	245	224	211
Alle modtagere	2.403	2.389	2.348	2.297	2.229

1. EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Kilde: Lovmodelberegninger på en stikprøve på 33 pct. af befolkningen

Der blev i 2012 udbetalt 2.229 mio. kr., heraf 211 mio. kr. til modtagere med udenlandsk statsborgerskab. Udbetalingerne viser samlet set faldende tendens målt i 2012-priser, men dette gælder dog ikke for modtagere med et udenlandsk statsborgerskab, hvor der ses en stigning fra 195 mio. kr. i 2008 til 211 mio. kr. i 2012.

De stigende udbetalinger til personer med udenlandsk statsborgerskab ses hovedsagelig blandt personer fra 3. lande/uoplyst. Udbetalingerne til EU/EØS-borgere, borgere fra Schweiz og borgere fra EU10 stiger også, men mere moderat.

I tabel 3c er andelen af EU/EØS-modtagere og borgere fra Schweiz fordelt ud på de enkelte EU/EØS-lande. Der er tale om skøn baseret på en stikprøve på 33,3 pct. af befolkningen opregnet til hele befolkningen. Skønnene er derfor behæftet med en grad af usikkerhed, fordi der er tale om små tal, når man ser på de ”små” lande.

Tabel 3c. Udbetalt børnetilskud til borgere med visse udenlandske statsborgerskaber - procentfordelt på lande

Land	Pct.	Land	Pct.
Belgien	0,7	Malta	-
Bulgarien	1,7	Norge	8,6
Cypern	-	Polen	16,7
Estland	0,8	Portugal	1,0
Finland	1,1	Rumænien	2,7
Frankrig	3,4	Slovakiet	0,4
Grækenland	0,6	Slovenien	0,2
Holland	3,9	Spanien	1,2
Irland	0,6	Storbritannien	8,8
Island	16,0	Sverige	9,6
Italien	1,3	Tjekkiet	0,4
Kroatien	0,6	Tyskland	11,6
Letland	2,8	Ungarn	0,3
Litauen	4,0	Østrig	0,9
Luxembourg	-	Schweiz	0,2
100			

Kilde: Beregninger på lovmodellens datagrundlag.

*EU/EØS-lande indeholder EU's medlemslande (inkl. Kroatien) samt Island, Norge og Schweiz.

Det bidrager til usikkerheden i den landeopdelte tabel 3c, at børnetilskud oftest udbetales kvartalsvist. Vandrende arbejdstagere vil således kun få udbetalt børnetilskud for et helt år, såfremt de arbejder eller opholder sig i Danmark i hele året.

Konklusion

Antallet af herboende, udenlandske EU/EØS-statsborgere og borgere fra Schweiz i beskæftigelse (inkl. pendlere) er ifølge Beskæftigelsesministeriets opgørelser steget med cirka 7 pct. fra 2008 til 2012. Antallet af modtagere af børnetilskud er steget med 9,4 pct. svarende til 300 modtagere.

Ser man på udlændinge med et EU10-statsborgerskab, har stigningen i antal herboende beskæftigede (inkl. pendlere) været på cirka 40 pct., mens stigningen i antallet af personer, der får børnetilskud fra EU10 var på knap 43 pct. Det vil sige stort set samme udvikling i både beskæftigede og modtagere af børnetilskud. Det bemærkes at der er tale om små tal og dermed også en vis usikkerhed i opgørelsen, der viser stigning fra 700 til 1.000 modtagere.

Der findes ikke statistikker eller lignende, der kan lægges til grund for en vurdering af, antallet af modtagere af børnetilskud med bopæl i udlandet i årene 2008-2012. Udbetaling Danmarks aktuelle opgørelse viser, at man er på et meget lavt niveau (100 modtagere) og det bemærkes, at borgere fra EU-10 lande først har kunnet modtage tilskuddet fra og med 2004

2.4. Boligstøtte

Overordnet formål med ydelsen

Det overordnede formål boligstøtten er at bidrage med hjælp til en lejeres udgifter til husleje.

Kriterier der lægger sig til ophold, bopæl, statsborgerskab og lignende.

Boligstøtte kan udbetales til en person, der har fast bopæl her i landet og bor i en lejebolig. Visse ansøgere i ejerboliger og andelsboliger kan få boligstøtte som lån. Boligstøtte kan ikke udbetales til personer med bopæl i udlandet.

Brug af ydelsen

Der er 3.150 EU10-borgere, der modtager boligstøtte i 2012 mod 1.450 i 2008, jf. tabel 4a, dvs. en stigning på 1.700. Antallet af øvrige EU/EØS-borgere samt borgere fra Schweiz er steget fra 6.150 i 2008 til 6.850 i 2012, dvs. en stigning på 700 husstande eller 11 pct.

Tabel 4a. Antal modtagere af boligstøtte (herboende EU/EØS-borgere samt borgere fra Schweiz)

Antal (helårspersoner)	2008	2009	2.010	2.011	2.012
EU-10 ¹	1.450	1.750	2.550	2.600	3.150
Øvrige EU/EØS/Schweiz	6.150	6.350	6.350	7.050	6.850
EU/EØS og Schweiz i alt	7.600	8.100	8.900	9.650	10.000

1. EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Kilde: Lovmodelberegninger på en stikprøve på 33 pct. af befolkningen

Samlet set bor der i Danmark i 2012 omkring 10.000 modtagere af boligstøtte med ikke-dansk EU/EØS-statsborgerskab eller statsborgerskab fra Schweiz. Sammenlignet med 2008 er der kommet 2.400 modtagere til, hvilket svarer til en stigning på 32 pct.

Udgifterne til boligstøtte ligger på cirka 13,1 mia. kr. i 2012, jf. nedenstående tabel. Over de seneste fem år er udgifterne, opgjort i faste priser, steget fra 12,3 mia. kr. til 13,1 mia. kr., svarende til en stigning på 0,8 mia. kr. eller 6,5 pct. Stigningen er i det væsentlige sket blandt borgere med dansk statsborgerskab.

Tabel 4b. Udbetalt individuel boligstøtte (bosiddende i Danmark)					
Mio. kr. (2012-niveau)	2008	2009	2010	2011	2012
EU/EØS/Schweiz i alt	168	169	187	189	206
- som andel af alle modtagere (pct.)	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6
Heraf EU-10 ¹	29	34	39	44	58
- Som andel af alle modtagere (pct.)	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4
3. lande/uoplyst	542	526	549	585	583
- Som andel af alle modtagere (pct.)	4	4	4	5	5
Danske modtagere	11.629	11.623	11.825	12.061	12.302
Udenlandske modtagere	710	695	736	774	789
Alle modtagere	12.339	12.318	12.561	12.835	13.091

1. EU-10 omfatter Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn

Kilde: Lovmodelberegninger på en stikprøve på 33 pct. af befolkningen